Oldsaksfunn i Sandsvær

Sven Nordalen

I perioden 2018-2026 har Erling Nymark, Marthe Nymark og Sven Nordalen søkt med metalldetektorer på gårder i Sandsvær. Funnene er fra jernalder, folkevandringstid, vikingtid og middelalder. Erling Nymark har også funnet flere mynter fra nyere historisk tid. De fleste av funnene er lagt inn og beskrevet på Askeladden.no. Mange av dem er også registrert i Norges Metallsøkerforenings digitale museum. Her følger en oversikt over en del av funnene.

På Wetterstad fant Erling Nymark høsten 2018 en armring i bronse, ei vikingøks, en sigd, og ei saks. Disse funnene er omtalt i «Langs Lågen» for 2021.

Vår og høst i 2021 ble det gjort flere funn på Nedre Aannestad som også peker i retning av stor aktivitet i vikingtida. Erling Nymark har funnet en sverdknapp, en beltestrammer og to nagler, muligens fra et skjold. Dessuten kom det til syne en skjoldbule og et insulært beslag. Den sistnevnte gjenstanden er nok tatt med fra Irland, og det var arbeider fra kirkekunsten, eksempelvis fra relikvieskrin, bokbeslag, kors eller spenner. Muligens er den fra ei kvinnegrav, siden smykkene ofte ble lagt sammen med den gravlagte, mens de andre gjenstandene som er nevnt fra Aannestad, tyder på en mannsgrav. Arkeolog Gaute Reitan pekte i sitt foredrag for Ytre Sandsvær historielag 12.3.26 på at menn og kvinner med høye posisjoner kunne bli gravlagt sammen, ofte i ulike dybder i jorda, og noe sjeldnere sammen. Gravhaugene er freda og leiting med detektor foregår derfor utenfor slike områder der gravhaugene er registrert. Mange gravhauger er imidlertid borte, men i åras løp har jordarbeid ført til at gjenstander har spredt seg omkring på jordene. Skjoldbuler er også funnet på andre gårder i Sandsvær. På Li kom det fram i 1950 ei mannsgrav tre større og åtte mindre skjoldbuler, i tillegg til andre gjenstander. Dette står beskrevet i Sandsværs Historie Bind 1 s.35 og Askeladden.no

Begge sider av Lågen har som kjent, mange spennenede fortidsminner. På østsida ligger Bjerknes, og her fant Sven Nordalen en one penny fra 1200-tallet og regjeringstiden til Edward den 1. i England (1272-1307).

Den er preget med motivet til Edward 1., selv om det ikke er tydelig. Mynten fra 1200-tallet kan ha havnet på jordet her av mange årsaker, kanskje handel. Noen uker seinere fant Nymark en mynt i nærheten av det andre funnet. Det var en 1 pennig fra 1000-tallet. Den hadde en tydeligere preging, men var halv. Myntekspert i Norges metallsøkerforening, Kjell Gunnar Lien, fastslo at denne mynten var svært sjelden. I tillegg fant Nymark en bronseperle på samme jorde. Sannsynligvis har den vært del av et perlekjede som ofte var symboler på velstand og makt. Perlene kunne enten ha blitt framstilt håndverksmessig her, eller ha kommet hit fra andre områder utenlands. Disse enkle bronseperlene er kjent fra yngre jernalder, men spesielt fra vikingtid (ca.800-1050.) I juli 2024 fant Marthe Nymark en vikingøks, også på Bjerknes. Øksene lar seg datere ganske presist ved å sette dem inn skjematisk i forhold til tidsperiodene. De kan ha vært arbeidsøkser såvel som stridsøkser.

På Landemoen fant Erling Nymark to bøylefibler eller fibulaer i mai 2025. Den ene var i hel størrelse, mens den andre var delt. Dette er en spenne med spadeformet fot og rektangulær hodeplate fra folkevandringstida, 400-550 e.Kr.

På østsiden av Lågen ligger Vines. Her var det sundsted, fast skyssstasjon, og gården var en av de mest sentrale i bygda. Derfor er det vel ikke tilfeldig at Nymark gjorde et funn av en 8-skilling fra 1774 her. Han fant også ved søk i 2023 en bit av en armring og en del av en vikingøks. Armringen lignet den som ble funnet på Wetterstad. Tidligere er det funnet spydspiss, hovbrodder og skiferbryne på Vines som er tidfestet til 900-tallet

Vi har også søkt på flere eiendommer, men nevner her de eldste funnene og noen nyere. I en større oversikt, som legges ut,finnes bilder og flere opplysninger om de enkelte gjenstandene.

KILDELISTE

Bilder tatt av Erling Nymark

Opplysninger fra Kjell Gunnar Lien NMF angående myntfunn

Samtaler med arkeolog Gaute Reitan og Erling Nymark

«Sandsværs historie Bind 1» (Kongsberg 1975) Aage Lunde S.33-41, S.285, S.481-484

Askeladden.no

Norges metallsøkerforening digitalmuseum

Opplysninger hentet fra Chat GPT